

Üzeyir OGURLU •
Fazilet Yavuz BİRBEN ••
Ercan ÖPENGİN •••
Hatun Sevgi YALIN••••

Üstün Zekâlı Ergenlerde Yalnızlık ve Yaşam Doyumu İlişkisi

The Relationship of Loneliness and Life Satisfaction among Gifted Adolescents

Özet

Bu araştırmada, üstün zekâlı ergenlerde yalnızlık ve yaşam doyum düzeyi arasındaki ilişki incelenmiştir. Çalışmaya 106 üstün zekâlı ortaokul öğrencisi amaçlı örneklem yöntemi ile seçilmiştir. Araştırmada UCLA Yalnızlık Ölçeği ve Çokboyutlu Öğrenci Yaşam Doyumu Ölçeği kullanılmıştır. Araştırma sonucunda yalnızlık ile yaşam doyumunda negatif yönde ilişki olduğu ve örneklemde yer alan üstün zekâlı ergenlerin yaşam doyumunda yalnızlık düzeyinin cinsiyete göre farklılaşmadığı görülmüştür. Ayrıca, basit regresyon analizi sonucunda, yaşam doyumuna ilişkin toplam varyansın %35'inin üstün zekâlı katılımcıların yalnızlık düzeyi ile açıklandığı ortaya çıkmıştır. Bu bulgular, okullarda ve sosyal ortamlarında üstün zekâlı ergenlerin yalnızlık yaşamalarını önleyici tedbirlerin, onların yaşam doyumlarını arttıracaklarını göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Üstün zekâlı ergenler, Yalnızlık, Yaşam doyumunu.

JEL Kodları: I29

• Yrd. Doç. Dr., Kocaeli Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, uzeyir.ogurlu@kocaeli.edu.tr

•• Doktora Öğrencisi, Yıldız Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, fazileyavuz@hotmail.com

••• Doktora Öğrencisi, Anadolu Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, opengin@gmail.com

•••• Uzman, Bağcılar Yetenekliler Merkezi, hatunsevgiyalin@gmail.com

Giriş

Çocuk yetiştirmenin onları daha başarılı, daha eğitilmiş, daha yetenekli yapma çabasına doğru ivme kazandığı günümüz dünyasında, çocuk ve gençlerin sosyal ve duygusal gelişimlerinin de incelenmesi ve takip edilmesi önem kazanmaktadır. Pozitif psikolojide mutluluk, iyi-oluş, öznel iyi oluş gibi kavramlarla birlikte ele alınan yaşam doyumu (Bradley ve Corwyn, 2004; Diener, 2000) çocuk ve ergenlerin gelişimlerinde dikkate alınması gereken kavramlar arasındadır. Benzer şekilde Antaramian, Huebner ve Valois (2008), ön ergenlik dönemindeki öğrencilerin sağlıklı gelişebilmesi için yaşam doyumu kavramının önemli olduğunu vurgulamaktadırlar (Akt. Kabakçı ve Totan, 2013). Çeşitli araştırma bulguları yaşam doyumunun öznel iyi oluş kuramlarına dayandığını göstermektedir (Diener ve Biswas-Diener, 2002). Öznel iyi oluş genel olarak bireyin kendi yaşamını değerlendirmesi ve öznel bir yargıya ulaşması anlamına gelmektedir (Myers ve Diener, 1995). Öznel iyi oluşun duygusal boyutunu olumlu ve olumsuz duygulanım, bilişsel boyutunu ise yaşam doyumu boyutu oluşturmaktadır (Diener, 2009). Yaşam doyumu, bireyin yaşam alanlarına ilişkin değerlendirmelerini yansıtır (Myers ve Diener, 1995). Suldo ve Huebner (2006) yaşam doyumu kavramını, kişinin yaşamının bütünü veya benlik, arkadaş, çevre ve aile gibi belirli alanları ile ilgili memnuniyetine ilişkin genel bilişsel bir değerlendirmesi şeklinde çok boyutlu bir yapı olarak tanımlarken, yüksek yaşam doyumunun olumlu psikososyal işlev ile ilişkili olduğu, bu bağlamda ele alınması gerektiğini belirtmektedirler. Buna göre kişinin yaşam doyumu, arkadaş, çevre, okul, aile ve benlik gibi farklı alanlarla ilgili memnuniyetini kapsamaktadır.

Son yıllarda, yaşam kalitesini artıracak enerjiyi sağladığı öne sürülen (Veenhoven, 1996) yaşam doyumu ile ilgili araştırmaların arttığı gözlenmektedir. Bu araştırmalarda yaşam doyumu kavramı farklı yaş gruplarında incelenmekle beraber özellikle gençler üzerine yapılan çalışmalar dikkat çekicidir. Bu amaca yönelik gerçekleştirilen araştırmaların sonuçları gençlerin demografik değişkenler (Gilman ve Huebner 2000; Funk, Huebner ve Valois, 2006), cinsiyet (Danielsen, Samdal, Hetland ve Wold, 2009), kişilik özellikleri (Fogle, Huebner ve Laughlin, 2002; Huebner, 1991), sosyoekonomik düzey (Chow, 2005; Diener ve Biswas-Diener, 2002), spor yapıyor olmak (Gilman, 2001; Valois, Zullig, Huebner ve Drane, 2004), genel sağlık (Zullig, Valois, Huebner ve Drane, 2005), motivasyon düzeyi (Casas, Gonzalez, Figuer ve Coenders, 2004), kişisel hedeflere ulaşma becerisi (Chan, 2012; Gilman Ashby, 2003; Gilman, Ashby, Sverko, Florell ve Varjas, 2005), aile bireyleri ile kurdukları ilişkiler (Demo ve Acock, 1996; Oliva ve Arranz, 2005; Stevenson, Maton ve Teti, 1999), kültürel değerler (Bradley ve Corwyn, 2004; Leung, Pe-Pua ve Karnilowicz, 2006; Tuzgöl-Dost, 2010) ve riskli davranışlar gibi değişkenlerinin (Callahan, Tolman ve Saunders, 2003; Valois, Paxton, Zullig ve Huebner, 2006) yaşam doyumları ile ilişkili olduğunu göstermiştir. Ayrıca Segrin, Hanzal, Donnerstein, Taylor ve Domschke (2007), sosyal beceriler ile yaşam doyumu arasında pozitif ilişki olduğunu ve algılanan stres düzeyinin yüksek olduğu bireylerde yaşam

doyumunun düştüğünü belirtmişlerdir (Akt. Kabakçı ve Totan, 2013). Özetle, gençlerin yaşam doyumları üzerinde, yaşadıkları kültür ve sosyo-ekonomik düzey gibi sosyal faktörlerin yanında kişilik özellikleri ve sahip oldukları beceriler gibi kişisel özelliklerin de etkili olduğu göze çarpmaktadır.

Yaşam doyumuna üzerine yapılan araştırmalarda hangi grupların yaşam doyumlarının daha yüksek olduğu ve hangi kişilik özelliklerinin yaşam doyumunda etkin olduğu dikkat çekici bir konu olarak ön plana çıkmaktadır. Diener (1984) zekâyı kişiliğe ait bir değişken olarak ele almakta ve öznel iyi oluşla pozitif bir korelasyonu olması gerektiğini belirtmektedir. Üstün zekâlı gençlerin yaşam doyumunu ve deneyimleri üzerine yapılan çalışmaların geçmişi Terman'ın (1925) çalışmasına dayanmaktadır. Terman'ın 1528 üstün zekâlı kişi ile gerçekleştirdiği çalışmada elde edilen sonuçlardan biri de zekâ ile yaşam doyumunu arasında pozitif bir ilişki olduğu bulgusudur (Terman ve Oden, 1959, Akt. Milgram ve Hong, 1999). Matematik alanında yetenekli gençler üzerine yapılan uzun dönemli çalışmada da benzer sonuçlara ulaşılmıştır (Lubinski, Benbow ve Kell, 2014). Sun-Mi ve Mi-Hyun (2013) yaptıkları araştırma sonucuna göre üstün zekâlı çocukların yaşam doyumlarını akranlarına göre daha yüksek bulmuşlardır. Ayrıca bu araştırmada cinsiyete göre yaşam doyumunun farklılaşmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Bununla birlikte çocuk ve gençlerde zekâ ve yaşam doyumuna üzerine yapılan çeşitli korelasyon çalışmalarında, iki değişken arasında önemsiz sayılabilecek derecede bir korelasyon olduğuna dair sonuçlar bulunmaktadır (Huebner ve Alderman, 1993; Chmiel et.al., 2012, Akt. Bergold, Wirthwein, Rost ve Steinmayr, 2015). Benzer şekilde Ash ve Huebner (1998) çocuklarla yaptıkları çalışma sonucunda üstün zekâlı olan ve olmayan çocukların yaşam doyumları arasında anlamlı bir fark olmadığını belirtmişlerdir. Yine Peterson (2000) tarafından üstün zekâlı olan ve olmayan çocukların üniversite döneminde yapılan bir çalışmada iki grubun yaşam doyumları arasında anlamlı bir fark olmadığı belirlenmiştir. Joan Freeman 1974 yılında başlattığı boylamsal bir çalışmada, 40 yaşlarına gelmiş üstün zekâlı kişilerin yetişkin başarılarını tahmin etmede çocukluk dönemi zekâ düzeyinin etkili olmadığı sonucuna varmıştır (Freeman, 2013).

Alanda üstün zekâlıların sosyal duygusal özelliklerine yönelik iki zıt yaklaşım görülmektedir. Bunlardan birincisi, üstün zekâlıların dengeli bir kişilik profiline sahip oldukları ve buna bağlı olarak yaşlılarına nazaran hem başarı hem de sosyal uyumlarının daha iyi olduğu şeklindedir (Plucker ve Callahan, 2008). İkinci yaklaşım ise üstün zekâlıların akranlarına göre daha fazla sosyal-duygusal problemler yaşadıklarını iddia etmektedir (Neihart, 1999). Her iki yaklaşımı destekleyen çeşitli çalışmalar bulunmakla beraber özellikle son yıllarda yapılan çalışmalarda birinci yaklaşım daha fazla destek bulunmaktadır (Bergold et.al., 2015). Neihart, Reis, Robinson ve Moon (2002) tarafından yapılan bir araştırma üstün zekâlı öğrencilerin genel olarak en azından diğer çocuklar kadar uyumlu olduğunu ortaya koymuştur. Bir başka ifadeyle, üstün zekâlı öğrenciler diğer öğrencilerden daha fazla sosyal ve duygusal problemle karşılaşmamaktadırlar

(Akt. Reis ve Renzulli, 2004). Öte yandan üstün zekâlıların sosyal ve duygusal gelişim bağlamında risk grubunda olduklarına dair var olan algı, onların yaşam doyumlarının yaşlıtlarına göre daha düşük olacağı fikrini desteklemektedir (Ziegler ve Raul, 2000).

Üstün zekâlı gençler için iyi bir hayat sadece zekâlarını geliştirmekten ibaret değildir. Üstün zekâlıların sosyal çevresi ile olan ilişkileri onların gelişim alanları üzerinde etkili olmaktadır. Örneğin Lee'nin (2002) aktardığına göre kendine güven ve akran kabulü, üstün zekâlı ergenlerin olumlu sosyal ve duygusal uyumu için vazgeçilmez bir faktördür (Buescher, 1985; Buhrmester ve Furman, 1986; Delisle, 1997). Buradan hareketle olumlu arkadaş ilişkilerine sahip olmanın, üstün zekâlıların yaşam doyumlarını olumlu anlamda etkileyebileceğini söylemek yanlış olmayacaktır. Yaşam doyumu ile kişinin yaşama etkileşiminin zayıf olmasının neden olduğu yalnızlık duygusu arasında bir ilişkinin olabileceği düşünülmektedir (Yılmaz ve Altınok, 2009). Suldo, Shaunessy ve Hardesty (2008), bir iletişim becerisi olarak akranlarla ilişki kurmanın yaşam doyumunun yükselmesine yardımcı olduğunu ifade etmişlerdir (Akt. Kabakçı ve Totan, 2013). Benzer şekilde Chipuer, Bramston ve Pretty, (2003) ergenlerde yaşam doyumunun önemli yordayıcılarından birinin de yalnızlık olduğunu göstermektedir. De Jong- Gierveld'e (1998) göre yalnızlık, özellikle bireyin istediği ilişkileri kurmada kendini kişisel olarak yetersiz bulduğunda ortaya çıkan ve arzu edilen kişiler arası ilişkiler ile sahip olunan kişiler arası ilişkiler arasında fark yaşadığında hissedilen bir durumdur.

Psikolojik bir durum olan yalnızlık yaşantısı, birçok psikososyal değişken ile yakından ilişkilidir. Akran kabulü ve yakın arkadaşların olması daha az yalnızlık duygusu yaşanmasını sağlar (Parker ve Asher, 1993). Yalnız çocuklar sosyal olan akranlarına göre zamanlarını birçoğunu yalnız geçirmektedir (Qualter ve Munn, 2002). Çalışmalar ergenlerin yalnızlık duygusunun depresyonla, özgüven eksikliğiyle, alkolizmle, mutsuzluk duygularıyla, kendini çekici bulmamayla, sosyal çekingenlikle ve düşük akran kabulüyle bağlantılı olduğunu göstermiştir (Brage, Meredith ve Woodward, 1993; Mijuskovic, 1988; Moore ve Schultz 1983; Oullet ve Johsi 1981; Sletta, Valas, Skaalvik ve Sobstad, 1996).

Üstün zekâlılar, benzer ilgilere sahip arkadaş bulmada kendilerine özgü engellerle karşılaşabilmektedirler. Sak (2014) üstün zekâlıların üç farklı şekilde sosyal dışlanmaya maruz kalabildiklerini belirtmektedir. Bunlar arkadaş çevresinin üstün zekâlı bireyi dışlaması, bireyin üstünlük taslayarak çevreye katılmaması ve son olarak görece daha olumlu karşılanan bireyin uygun arkadaş ortamı bulamamasına bağlı olarak yalnızlığı seçmesi şeklindedir. Benzer durumlar farklı alan uzmanları tarafından da dile getirilmektedir. Örneğin iletişim kurmadaki eksiklikler, üstün zekâlı çocukların sosyal ilişkilerde güvensizlik yaşamaları sonucunda yalnızlığa, sosyal dışlanmaya neden olabilmektedir (Boland ve Gross, 2007). Yoo ve Moon'un (2006) üstün zekâlı öğrencilerin danışmanlık ihtiyaçlarını belirlemeye yönelik yaptıkları çalışmada yaşla birlikte yalnızlık ve akranlarından izole olmaya yönelik şikayetlerinin arttığı görülmüştür. Galbratih (1985)

tarafından 400 üstün zekâlı çocuk ve ergen ile yapılan görüşme sonucunda ortaya çıkarılan “üstün zekâlıların sekiz büyük şikâyeti” arasında yalnızlık da bulunmaktadır. Öpengin ve Sak (2012), üstün zekâlı öğrencilerin bakış açısıyla üstün zekâ etiketinin öğrencilerin çeşitli algıları üzerindeki etkileri konulu araştırmalarında toplam test ve alt ölçek bazında, üstün zekâ etiketinin öğrencilerin kendilerine, ebeveynlerinin ve arkadaşlarının tutumlarına ilişkin algılarında önemli bir değişikliğe neden olmadığını ortaya koymuşlardır. Madde bazında analiz sonuçlarında ise artış olan birkaç maddeden birinin ise “Arkadaşlarım arasında kendimi yalnız hissediyorum” maddesi olduğu, diğer bir ifadeyle öğrencilerin üstün zekâlı olarak tanılandıktan sonra kendilerini, arkadaşları arasında daha fazla yalnız hissettikleri görülmüştür.

Fakat bu riskler üstün zekâlı çocukların arkadaşlığa önem vermedikleri anlamına gelmemektedir. Jost (2006), üstün zekâlı çocukların da akranları gibi anlaşılacak ve kabul edilmek istediğini ve bu ihtiyaçları karşılanmadığında zamanla içe dönüp yalnız kalmayı seçebileceklerini belirtmiştir. Strip, Swassing ve Kidder (1991) yaptıkları bir çalışmanın sonucunda üstün zekâlıların popüler olmaktan çok yakın ve anlamlı karşılıklı ilişkilere daha fazla değer verdiklerini bulmuşlardır. Silverman (1993), üstün zekâlı çocuğa en fazla arzu ettiği şeyin ne olduğu sorulduğunda genellikle cevabın bir arkadaş olduğunu belirtmiştir. Field ve arkadaşlarının (1998) yaptığı araştırmaya göre üstün zekâlı öğrenciler kendilerinin akranlarına göre arkadaşlarıyla daha samimi ilişkiye sahip olduklarını belirtmektedir. Ogurlu, Şişman ve Yaman'ın (2009) yaptığı araştırma sonucu da bu görüşü destekler şekilde, üstün zekâlı öğrencilerin normal popülasyona göre daha az yalnızlık düzeyine sahip olduklarını göstermiştir. Luftig ve Nichols'ın (1990) araştırmasında arkadaşları arasında üstün zekâlı erkekler en popüler grup olurken üstün zekâlı kızlar ise en az popüler grup olarak değerlendirilmiştir.

Üstün zekâlı ergenlerin yaşamlarından doyum elde etmelerinde belirleyici olan faktörlerin belirlenmesi önem taşımaktadır. Ergenlerin yaşam doyumunu üzerinde, birçok kişisel değişkenin yanı sıra, çevresel faktörlerin de etkisi olduğu ifade edilmektedir (Dew ve Huebner, 1994). Çevresel faktörlerle bağlantılı olan yalnızlık ile yaşam doyumunu arasındaki ilişkinin ortaya konulması ile üstün zekâlı ergenlerin kendilerini gerçekleştirmelerine ve yaşamda mutlu olmalarına destek sağlayacak ortamların hazırlanmasına katkı sağlanması beklenmektedir. Yaşam doyumunu yetersiz olan çocukların gelecekte ulaşmaları mümkün olan yerlere ulaşmaları, verimli olmaları, sağlıklı bir yetişkin olarak yaşamda yer almaları güç olacaktır. Ayrıca Jones, (2014) üstün zekâlı ergenlerin yaşam doyumunu ile ilgili yapılan araştırmaların yetersiz olduğunu ifade etmektedir. Bu araştırmanın üstün zekâlı ergenlerin yaşam doyumunu konusundaki alan yazına katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Bununla birlikte bu araştırmanın üstün zekâlı ergenlerin sosyal ve duygusal gelişimlerini destekleyici rehberlik çalışmalarına ışık tutması umulmaktadır. Bu çalışmanın amacı üstün zekâlı ergenlerin hayatlarında önemli bir etkiye sahip olduğu düşünülen yalnızlık kavramının, onların yaşam doyumlarını

yordama düzeyini tespit etmektir. Bu amaçla aşağıdaki araştırma sorularına cevap aranacaktır:

- 1- Üstün zekâlı ergenlerde yalnızlık ve yaşam doyum düzeyi nedir?
- 2- Üstün zekâlı ergenlerde cinsiyete göre yaşam doyum ve yalnızlık düzeyi değişmekte midir?
- 3- Üstün zekâlı ergenlerde yalnızlık ve yaşam doyum ilişkisi ne düzeydedir?
- 4- Üstün zekâlı ergenlerde yalnızlığın yaşam doyumunu yordama gücü nedir?

Yöntem

1.1. Araştırma Modeli

Bu araştırma üstün zekâlı ergenlerde yalnızlık ve yaşam doyum düzeylerini belirlemeyi, ayrıca yalnızlık bağımsız değişkeninin yaşam doyum bağımlı değişkenini ne oranda yordadığının incelenmesini konu alan ilişkiel tarama modelinde betimsel bir çalışmadır. Karasar'a (2009) göre ilişkiel tarama modelleri, iki ve daha çok sayıdaki değişken arasında birlikte değişim varlığı veya derecesini belirlemeyi amaçlayan araştırma modelleridir.

1.2. Çalışma Grubu

Bu çalışmada çalışma grubu amaçlı örnekleme yoluyla belirlenmiştir. Erkuş (2012), amaçlı örneklemenin, belirli, sınırlayıcı ve ulaşılması güç özelliklere sahip kişiler üzerinde yapılması planlanan araştırmalarda tercih edilmesi gereken bir yöntem olduğunu belirtmektedir. Araştırmaya; İstanbul Bağcılar'da bulunan üstün zekâlı çocukların okul dışı zamanlarda devam ettikleri bir kurum olan Enderun Yetenekli Çocuklar Merkezi'ne devam eden 106 öğrenci katılmıştır. Enderun Yetenekli Çocuklar Merkezine kabul edilecek üstün zekâlı öğrenciler belirlenirken okuldaki sınıf öğretmenlerinin aday gösterdikleri öğrenciler grup zekâ testine alınmakta, grup zekâ testinden en üst dilimde yer alan öğrencilere bireysel olarak WISC-R Testi uygulanmaktadır. WISC-R testinden, 130 ve üstü puan alan öğrenciler merkeze başka bir şart aranmaksızın kabul edilmektedir. Bununla birlikte öğrenciler için ikinci bir veri kaynağı oluşturması amacıyla Torrance (1966) tarafından geliştirilen, Torrance Şekilsel Yaratıcı Düşünme Testi (TYDT) uygulanmaktadır. Torrance Test puanları, WISC-R toplam puanı 120-129 aralığında olan öğrencilerin kuruma kabul edilip edilmeyeceği konusunda belirleyici olmaktadır; öğrenci yaratıcılık testinden %70 ve üstü puan alması durumunda programa kabul edilmektedir.

Araştırmanın çalışma grubu, Enderun Yetenekli Çocuklar Merkezine devam eden 109 üstün zekâlı ortaokul öğrencisidir. Bu öğrencilerin 38 (%34,9)'i kız ve 71 (%65,1)'i

erkektir. Sınıf düzeyi olarak ise, 44 (%40,4) öğrenci beşinci sınıf; 30 (%27,5) öğrenci altıncı sınıf; 28 (%25,7) öğrenci yedinci sınıf ve 7 (%6,4) öğrenci ise sekizinci sınıf öğrencisidir.

1.3. Veri Toplama Araçları

Araştırmanın verileri UCLA Yalnızlık Ölçeği ve Çokboyutlu Öğrenci Yaşam Doyumu Ölçeği kullanılarak toplanmıştır. Ölçeklerle ilgili ayrıntılı bilgi aşağıda verilmiştir.

UCLA-LS Yalnızlık Ölçeği: UCLA Yalnızlık Ölçeği (University of California Los Angeles Loneliness Scale), Yaparel (1984) tarafından Türkçe'ye çevrilmiş ve kullanılmıştır (Demir, 1989). Daha sonra Demir (1989) tarafından ele alınmış ve çeviri çalışması son şeklini almıştır. Ölçeğin güvenirlik ve geçerlik çalışması Demir (1989) tarafından yapılmıştır. Ölçeğin iç tutarlık katsayısı .96 ve test tekrar test yöntemi ile iki uygulama arasındaki korelasyon katsayısı ise .94 olarak bulunmuştur. 20 maddelik ölçeğin geçerliği için de yalnızlıktan yakınan ve yakınmayan grupların puanlarının ortalamaları arasındaki farka bakmış ve iki grup arasındaki farkın anlamlı ($t= 6.29 < 0.001$) olduğunu ortaya koymuştur. Kaya (2005) çalışmasında ölçeğin geçerlik ve güvenirliğini ilköğretim ikinci kademe öğrencileri için gerçekleştirmiştir. Yapılan analizler sonucunda 4-8-9 ve 12. maddenin faktör yükleri .30'un altında bulunmuş ve ölçekten çıkarılmıştır. Kalan 16 madde yeniden analize tabi tutulduğunda faktör yüklerinin .40 ile .72 arasında değiştiği, 16 maddelik formun toplam varyansın %30'unu açıkladığı ve Cronbach Alfa katsayısının .84 olduğu gözlenmiştir. Yapılan analizlerden elde edilen bulgulara bakılarak, UCLA Yalnızlık Ölçeğinin 4 maddesi atıldıktan sonra kalan 16 maddelik formunun 12-14 yaş arasındaki ilköğretim ikinci kademe öğrencilerinin yalnızlık düzeylerinin geçerli ve güvenilir bir şekilde ölçebileceği sonucuna varılmıştır (Kaya, 2005). Bu çalışmada Kaya (2005) tarafından geçerlilik ve güvenirlik işlemleri yapılan 16 maddelik UCLA yalnızlık ölçeği kullanılmıştır. Alınan yüksek puanlar bireylerin daha fazla yalnızlık yaşadığını göstermektedir. Tek boyutlu olan ölçekte kişilerin tüm maddelerden aldığı puanlar toplanarak kişi için "genel yalnızlık puanı" elde edilmektedir. UCLA Yalnızlık ölçeği kullanılarak yapılan birçok çalışmada ortalamadan bir standart sapma üstünde puan alan kişiler yüksek yalnızlık düzeyine sahip olduğu varsayılmıştır (Buluş,1997; Karaoğlu, Avşaroğlu ve Deniz, 2009; Kılınç ve Sevim, 2005; Seçim, Alpar ve Algür, 2014; Tezel, Gürol ve Özkan, 2012). Bu araştırma grubundan elde edilen ölçeğin iç tutarlık kat sayısı ise (Cronbach alfa) .86'dır.

Çokboyutlu Öğrenci Yaşam Doyumu Ölçeği: Huebner (1994) tarafından Çokboyutlu Öğrenci Yaşam Doyumu Ölçeği (ÇÖYDÖ), ergenlerin beş farklı alandaki (arkadaş, okul, yaşanılan çevre, aile ve benlik) yaşam doyumlarını ölçmek üzere geliştirilen dörtlü Likert tipi derecelendirmeye dayalı bir ölçek olup, Çivitci (2007) tarafından Türkçe'ye uyarlanmıştır. Ölçeğin puanlanması ise hiçbir zaman (1), bazen (2), sık sık (3) ve her zaman (4) şeklindedir. Ölçekten elde edilen puanlar arttıkça yaşam doyumu artmakta, düştükçe ise yaşam doyumu azalmaktadır. Ölçeğin alt boyutları olan arkadaş, okul,

yaşanılan çevre, aile ve benlik ile o alandaki kişinin algıladığı yaşam doyumu ifade edilmektedir. ÇÖYDÖ'nin Türkçe formu faktör analizi ile elde edilen beş boyutta yer alan dokuzu olumsuz toplam 36 maddeden oluşmaktadır. ÇÖYDÖ Türkçe formunun uyum geçerliği çalışmasında tüm boyutlarda Çocuklar İçin Depresyon Ölçeği ile anlamlı korelasyonlar ($r = -.30$ ve $r = -.59$ arasında) elde edilmiştir. Ölçeğin alt boyutları ve toplam puanı için hesaplanan test-tekrar test ($r = .70$ ve $r = .86$ arasında) ve iç tutarlık ($r = .70$ ve $r = .85$ arasında) katsayıları ÇÖYDÖ Türkçe formunun güvenilir bir yapıda olduğunu göstermektedir. Çam ve Artar (2014), aynı ölçeğin yapısını Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA) ile yeniden değerlendirmişlerdir. Hesaplanan uyum parametrelerinden elde edilen değerler incelendiğinde ölçeğin beş boyutlu yapısının Türk örnekleminde doğrulandığı görülmüştür. Ölçeğin bu araştırma kapsamında elde edilen iç tutarlık (Cronbach alfa) kat sayısı .89'dur.

1.4. Verilerin Toplanması

Veri toplama araçları olarak kullanılan "Çok Boyutlu Öğrenci Yaşam Doyumu Ölçeği" ile "UCLA Yalnızlık Ölçeği" için gerekli izinler alındıktan ve ölçekler çoğaltıldıktan sonra merkez yöneticileriyle görüşülmüş ve uygulama takvimi belirlenmiştir. Ölçekler uygulanmadan önce öğrencilerin ailelerinden izin alınmıştır. Belirlenen tarihte araştırmacılardan biri sınıflara girerek gerekli açıklamaları yapmış, istemeyen öğrencilerin katılmayabileceğini belirtmiş, öğrencilerin veri toplama araçlarını cevaplandırırken içten olmalarını sağlamak amacıyla araştırmanın önemini öğrencilere anlatmış, isim yazmalarına gerek olmadığını belirtilmiştir. Her iki ölçek aynı oturumda uygulandığı ve birbirine ilişik olarak verildiği için formları eşleştirme sorunu olmamıştır. Uygulama 2015 yılı Aralık ayında gerçekleştirilmiş, toplam 109 öğrenci katılım sağlamıştır.

1.5. Verilerin Analizi

Üstün zekâlı ergenlerin yalnızlık duygularının ve yaşam doyumların ne düzeyde olduğunu, ayrıca yalnızlık duygularının yaşam doyumlarını yordama derecesini belirlemeyi amaçlayan bu çalışmada elde edilen veriler betimsel istatistik yöntemleriyle incelenmiştir. Yüksek yalnızlık düzeyini belirlemek için UCLA Yalnızlık ölçeğinden ortalamadan 1 standart sapma üstünde puan alan ergenlerin oranı belirlenmiştir. Ergenlerin yalnızlık ve yaşam doyumu puanlarının cinsiyete göre farklılık gösterip göstermediğini incelemek amacıyla ilişkisiz t testi uygulanmıştır. Yalnızlık ve yaşam doyumu değişkenleri arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığına Pearson Korelasyon katsayısı ile bakılmıştır. Ayrıca yalnızlık algısının, çok boyutlu yaşam doyumu ölçeğinin alt boyutları olan arkadaş, okul, yaşanılan çevre, aile ve benlik değişkenlerini ne derecede yordadığını belirlemek için basit regresyon analizi yapılmıştır.

Bulgular

Öncelikle araştırmadan elde edilen verilere ait tanımlayıcı istatistikler hesaplanmıştır. Bu aşamada her iki ölçek için ortalama, standart sapma ve varyans değerleri hesaplanmıştır. Tanımlayıcı istatistiklerden elde edilen bulgular Tablo 1’de sunulmuştur.

Tablo 1: Ölçeklerden Elde Edilen Puanlara Ait Betimsel İstatistikler

Ölçek	n	Min	Max	\bar{x}	Ss
Okul	109	11	32	24.74	5.38
Çevre	109	12	28	21.61	4.34
Aile	109	11	28	24.87	3.71
Benlik	109	10	24	20.13	3.01
Arkadaş	109	14	32	27.63	4.73
Yaşam Doyumu Toplam	109	75	144	119.00	16.09
Yalnızlık Toplam	109	16	46	24.55	7.45

Tablo 1’e bakıldığında üstün zekâlı ergenlerin ortalama yalnızlık puanı 24.55 ± 7.45 olarak bulunmuştur. Bu ortalamaya göre 1 standart sapma üstüne bakıldığında üstün zekâlılarda yalnızlık oranı %14.7 olduğu görülmektedir. Üstün zekâlı ergenlerin yaşam doyumu toplam puanları 119.00 ± 16.09 bulunurken okul alt boyutu 24.74 ± 5.38 , çevre alt boyutu 21.61 ± 4.34 , aile alt boyutu 24.87 ± 3.71 , benlik alt boyutu 20.13 ± 3.01 , arkadaş alt boyutu ise 27.63 ± 4.73 olarak bulunmuştur. Üstün zekâlı ergenlerde yalnızlık ve yaşam doyum düzeyinin cinsiyete göre değişimini belirlemek için yapılan bağımsız örneklem için ilişkisiz *t* testi sonuçları Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2: Yalnızlık ve Yaşam Doyum Ölçeği Puanlarının Cinsiyete Göre T-Testi Sonuçları

Değişkenler	Cinsiyet	N	\bar{x}	S	Sd	<i>t</i>	<i>p</i>
Okul	Kız	38	25.74	4.02	107	1.589	.115
	Erkek	71	24.21	5.94			
Çevre	Kız	38	22.45	4.43	107	1.474	.143
	Erkek	71	21.17	4.25			
Aile	Kız	38	25.74	3.37	107	1.010	.315
	Erkek	71	24.83	4.94			
Benlik	Kız	38	20.39	2.93	107	0.675	.501
	Erkek	71	19.99	3.06			
Arkadaş	Kız	38	27.45	5.39	107	0.298	.766

	Erkek	71	27.73	4.38			
Yaşam Doyumu	Kız	38	121.76	14.96	107	1.208	.230
Toplam	Erkek	71	117.93	16.20			
Yalnızlık Toplam	Kız	38	24.66	8.61	107	0.110	.913
	Erkek	71	24.49	6.81			

Tablo 2’de görüldüğü gibi katılımcıların yaşam doyumu ve yalnızlık düzeyinin cinsiyete göre değişimini belirlemek için yapılan bağımsız örneklem için ilişkisiz *t* testi sonucuna göre kız ve erkek üstün zekâli ergenlerin yalnızlık düzeyinde ve yaşam doyumlarında anlamlı bir farklılık görülmemektedir ($p>.05$). Üstün zekâli ergenlerde yalnızlık ve yaşam doyumu arasındaki ilişki düzeyini belirlemek için yapılan korelasyon analizi Tablo 3’te verilmiştir.

Tablo 3: Üstün Zekâli Ergenlerde Yaşam Doyumu-Yalnızlık İlişkisi

n=109	Yalnızlık	Okul	Çevre	Aile	Benlik	Arkadaş
Yalnızlık	-					
Okul	-.381**	-				
Çevre	-.464**	.310**	-			
Aile	-.199*	.357**	.197*	-		
Benlik	-.404**	.569**	.265**	.389**	-	
Arkadaş	-.697**	.557**	.499**	.249**	.586**	-
Yaşam Doyumu Toplam	-.598**	.801**	.635**	.606**	.742**	.807**

* $p<.05$; ** $p<.01$

Tablo 3 incelendiğinde, yalnızlık ve yaşam doyumu arasında %99’luk anlamlılık düzeyinde negatif yönde orta derecede kuvvetli ($r=0.598$) bir ilişki olduğu görülmektedir. Üstün zekâli ergenlerin yalnızlık düzeyleri ile yaşam doyumunun tüm alt boyutları arasında negatif yönlü anlamlı bir ilişki olduğu bulunmuştur. Yaşam doyumunun okul boyutu ile yalnızlık arasında %99’luk anlamlılık düzeyinde negatif yönlü orta derecede kuvvetli ($r= 0.381$) bir ilişki bulunmuştur. Benzer şekilde üstün zekâli ergenlerin yalnızlık düzeyleri ile yaşam doyumunun çevre alt boyutu ile negatif yönlü orta derecede kuvvetli ($r=0.464$); Benlik alt boyutu ile negatif yönlü orta derecede kuvvetli ($r=0.404$); Arkadaş alt boyutu ile yine negatif yönlü orta düzeyde ($r=0.697$) bir ilişki bulunmaktadır. Yalnızlık ile yaşam doyumunun aile alt boyutu arasında ise %95’lik düzeyde anlamlı negatif yönlü düşük derecede ($r=0.199$) bir ilişki bulunmuştur. Üstün zekâli ergenlerde yalnızlığın yaşam doyumunun anlamlı bir yordayıcısı olup olmadığını bulmak için basit regresyon analizi yapılmıştır. Yapılan analizler Tablo 4’te verilmiştir.

Tablo 4: Yalnızlığın Yaşam Doyumunu Yordamasına İlişkin Basit Regresyon Analizi Sonuçları

Model	Değişken	R	R ²	F	sd	B	b	t	p
1	(Sabit)	0.598	0.358	59.592	1/107	150.403			0.001
	Yaşam Doyumu					-1.270	-0.598	-7.720	0.001
2	(Sabit)	0.381	0.145	18.119	1/107	31.490			0.001
	Okul					-0.275	-0.381	-4.257	0.001
3	(Sabit)	0.464	0.215	29.379	1/107	28.248			0.001
	Çevre					-0.270	-0.464	-5.420	0.001
4	(Sabit)	0.199	0.040	4.405	1/107	28.070			0.05
	Aile					-0.119	-0.199	-2.099	0.05
5	(Sabit)	0.404	0.163	20.889	1/107	24.132			0.001
	Benlik					-0.163	-0.404	-4.570	0.001
6	(Sabit)	0.697	0.448	100.878	1/107	38.497			0.001
	Arkadaş					-0.443	-0.697	-10.044	0.001

Tablo 4 incelendiğinde yapılan basit regresyon analizi sonucunda yalnızlık değişkeni ile yaşam doyumunu değişkeni arasında orta düzeyde negatif bir ilişki gözlenmiştir. ($R=0.598$, $R^2=0.35$). Bu durumda yaşam doyumuna ilişkin toplam varyansın %35'inin katılımcıların yalnızlık düzeyi ile açıklandığı söylenebilir. Yalnızlık ile yaşam doyumunu arasındaki ilişki anlamlıdır ($t = -7.720$; $p<0.001$). Üstün zekâlı ergenlerin yalnızlık düzeyleri düştükçe yaşam doyumları genellikle artmaktadır. Bu regresyon modeli bir üstün zekâlı ergenin yalnızlık düzeyinden yaşam doyumunu tahmin etmek amacıyla kullanılabilir ($F(1,107) = 59.592$; $p<0.001$). Tablo 4'e göre, yalnızlık değişkeni ile yaşam doyumunun alt boyutları olan okul, çevre, benlik ve arkadaş boyutları ile arasında orta düzeyde aile boyutu ile düşük düzeyde negatif bir ilişki gözlenmiştir. Bu durumda yalnızlık düzeyleri katılımcıların okul boyutunda yaşam doyumlarına ilişkin toplam

varyansın %14'ünü; çevre boyutunda yaşam doyumlarına ilişkin toplam varyansın %21'ini; benlik boyutunda yaşam doyumlarına ilişkin toplam varyansın %16'sını; arkadaş boyutunda yaşam doyumlarına ilişkin toplam varyansın %44'ünü; aile boyutunda yaşam doyumlarına ilişkin toplam varyansın %4'ünü açıklamaktadır. Yalnızlık ile yaşam doyumunun okul boyutu ($t = -4.257; p < 0.001$); çevre boyutu ($t = -5.420; p < 0.001$.); benlik boyutu ($t = -4.570; p < 0.001$); arkadaş boyutu ($t = -10.044; p < 0.001$); aile boyutu ($t = -2.099; p < 0.05$) arasındaki ilişki anlamlıdır. Üstün zekâlı ergenlerin yalnızlık düzeyleri düştükçe okul, çevre, benlik, arkadaş ve aile boyutunda yaşam doyumları artmaktadır.

Tartışma ve Sonuç

Bu araştırmada üstün zekâlı ergenlerin yalnızlık ve yaşam doyum düzeyi ile bu iki kavram arasındaki ilişki incelenmiştir. Araştırma sonucuna göre UCLA yalnızlık ölçeği ortalamasının bir standart sapma üstüne bakıldığında üstün zekâlılarda yalnızlık oranı %14.7 olduğu görülmektedir. Ogurlu, Şişman ve Yaman (2009), aynı ölçeği kullanarak üstün zekâlı tanısı alan ve almayan lise öğrencilerini karşılaştırmış ve ortalama bir standart sapma üstünde yalnızlık puanına sahip öğrencilerin %1.8'inin üstün zekâlı öğrenciler; %16.36'sının ise üstün zekâlı olmayan öğrenciler olduğunu bulmuşlardır. Ayrıca üstün zekâlı olan öğrencilerin yalnızlık düzeyinin üstün zekâlı olmayan öğrencilerden anlamlı derecede düşük olduğunu bulmuşlardır. Aynı ölçekle aynı yöntemi kullanarak genel popülasyondan ergen öğrencilerle yapılan çalışmada Buluş (1996), bu oranın % 17.3 olduğu bulurken Tezel vd. (2012) ise %14.7 olarak bulmuştur. Bu araştırma sonucuna göre üstün zekâlı ergenlerin akranlarından daha yüksek yalnızlık yaşamadıkları yorumu yapılabilir. Böyle bir sonuç üstün zekâlı öğrencilerin arkadaşlık ilişkisine önem vermelerinden (Robinson ve Noble, 1991; Silverman, 1993) kaynaklanabilir. Ayrıca araştırmaya katılan üstün zekâlı ergenlerin birlikte eğitim aldığı bir kuruma devam etmeleri, Coleman ve Cross'un (2001) ifadesiyle "zihinsel akranlarıyla" birlikte eğitim alıyor olmaları da böyle bir sonucun ortaya çıkmasında etkili olabilir.

Araştırmada üstün zekâlı öğrencilerin yaşam doyumunu toplam puan ortalaması 119.00 ± 16.09 bulunmuştur. Aynı ölçeği kullanarak yakın zamanda genel popülasyonda yapılan çalışmalara bakıldığında ergenlerin yaşam doyum puan ortalamaları 118.25 ± 14.47 (Çam ve Artar, 2014), 113.04 ± 14.67 (Yıldız ve Duy, 2015), erkeklerde 116.13 ± 13.49 , kızlarda 117.44 ± 14.05 (Çivitci, 2009), erkeklerde 105.11 ± 12.70 , kızlarda 106.30 ± 10.28 (Kabakçı ve Totan, 2013) şeklinde bulunmuştur. Normal popülasyonla yapılan çalışmalara bakılarak üstün zekâlı ergenlerin en azından üstün zekâlı olmayan akranlarından düşük bir yaşam doyumuna sahip olmadığı ifade edilebilir. Diener ve Fujita (1995) kişisel kaynakları fazla olan kişilerin amaçlarına daha rahat ulaştıklarını ve bunun da yaşam doyumunun olumlu etkilediğini ifade etmişlerdir. Üstün zekâlı ergenler, yüksek zihinsel becerilerini kullanarak amaçlarına rahat ulaşabiliyor olabilirler. Yine üstün zekâlı ergenlerin genellikle yüksek akademik başarıya sahip olduğu bilinmektedir. Yüksek akademik başarıları da yaşam doyumlarını olumlu etkilemiş olabilir. Çünkü yapılan araştırmalar yaşam doyumunu ile akademik başarı arasında olumlu ilişki olduğunu ortaya koymuştur (Abolghasemi ve Varaniyab, 2010; Huebner, 1991; Suldo, Riley ve Shaffer, 2006; Suldo, Shaffer ve Riley, 2008).

Araştırmanın diğer sonuçlarından birine göre, üstün zekâlı ergenlerde hem yaşam doyumu hem de yalnızlık düzeyinde cinsiyete göre anlamlı bir farklılık görülmemiştir. Bu sonucu destekleyen araştırmalar bulunmaktadır. Örneğin fen lisesine devam eden öğrencileri üstün zekâlı olarak kabul ederek yapılan araştırmalar da bu öğrencilerin cinsiyet bakımından yaşam doyumunda farklılık olmadığını ortaya koymuştur (Çıkrıkçı, 2012; Koçak ve İçmenoğlu, 2012). Benzer şekilde yaşam doyumuyla ilgili genel popülasyonda yapılan çalışmalarda cinsiyete göre farklılığın olmadığı sonucuna ulaşılmıştır (Casas, Figuer, Gonzalez, Malo, Alsinet ve Subarroca, 2007; Gilman ve Huebner, 2006; Gümüşbaş, 2008; Gün ve Bayraktar, 2008; Seligson, Huebner ve Valois, 2003). Myers ve Diener (1995), cinsiyetin, ırkın ve gelir durumunun yaşam doyumunu yordamada etkili olmadığını, kişisel eğilimler, yakın ilişkiler ve kültür gibi psikolojik değişkenlerin yaşam doyumunu açıklamada daha fazla etkiye sahip olduğunu iddia etmektedir. Bu araştırmanın sonuçları da bu iddiayı güçlendirmektedir. Rinn (2006) de araştırmasında, üstün zekâlı ergenlerde akran ilişkileri bakımından cinsiyete göre herhangi bir farklılık görmemiştir. Tarhan (1998) tarafından genel popülasyonda yapılan çalışmada da ergenlerin akran ilişkilerinden kaynaklanan yalnızlık düzeyinde cinsiyetler arasında anlamlı bir farklılık olmadığı ortaya konulmuştur. Araştırma sonucuna göre üstün zekâlı ergenlerin akranlarına sosyal ve duygusal özellikleri bakımından benzediği yorumu yapılabilir. Yine araştırmaya katılan üstün zekâlı ergenlerin cinsiyetleri farklı olsa da benzer ortam ve çevrede yaşıyor olmaları cinsiyete göre farklılaşmayı ortadan kaldırmış olabilir.

Araştırma sonucunda üstün zekâlı ergenlerde yalnızlık ve yaşam doyumu arasında negatif yönde bir ilişki olduğu görülmektedir. Araştırmada yaşam doyumuna ilişkin toplam varyansın %35'inin üstün zekâlı katılımcıların yalnızlık düzeyi ile açıklandığı ortaya çıkmıştır. Yalnızlığın genel olarak olumsuz duyguyu yansıtan bir durum olmasına karşın, yaşam doyumunu olumlu bir kavram olduğundan aralarındaki ilişkinin negatif olması beklenen bir sonuçtur. Yalnızlık bireyin sosyal yaşantısını olumsuz etkilediği için yaşam doyum düzeyini düşürür. Gilman ve Huebner (2006) yaşam doyumunun yalnızlıkla ilişkili olabilecek sosyal stres, kaygı, depresyon ile negatif yönde fakat olumlu kişilerarası ilişkiler ile de pozitif yönde ilişkili olduğunu ortaya koymuştur. Benzer şekilde genel popülasyondaki ergenler arasında yalnızlık ve yaşam doyumunu arasında negatif ilişki bulunmuştur (Chipuer, Bramston ve Pretty, 2003; Kapıkıran ve Yağcı, 2012; Mroczek ve Kolarz, 1998; N. Çivitci, A. Çivitci ve Fiyakalı, 2009). Ayrıca araştırmaya katılan üstün zekâlı grubun ergenlik döneminde olması yalnızlık ve yaşam doyumunu arasındaki negatif ilişkiyi artırmış olabilir. Çünkü ergenlik döneminde başkalarıyla birlikte olmak başka bir deyişle akranlarıyla olumlu ilişkiler kurmak önem taşır. Ergenlik dönemindeki akranları tarafından reddedilme, stresli yaşam olaylarına maruz kalma gibi durumlar ergenlerin yaşam doyum düzeyini düşürmektedir (Huebner, Antaramian, Hills, Lewis ve Saha, 2010). Yine ergenlikte akran desteği ve akranlarla olumlu ilişkiler arttıkça, yaşam doyumunu da artmaktadır (Ma ve Huebner, 2008; Oberle, Schonert-Reichl ve Zumbo, 2011; Suldo ve Huebner, 2006).

Yaşam doyumunun alt boyutlarına bakıldığında yalnızlığın en çok yaşam doyumunun arkadaş boyutuna ilişkin varyansı (%44) açıkladığı görülmektedir. Ortaya çıkan yüksek düzeydeki yordama gücü yalnızlık kavramının arkadaşsızlık kavramıyla ilişkili olmasıyla açıklanabilir. Yine katılımcıların ergenlik döneminde olması arkadaş boyutundaki yordama gücünü artırmış olabilir. Araştırmada yalnızlığın yaşam

doyumunun alt boyutlarından aile boyutunu en az düzeyde (%4) açıkladığı ortaya çıkmıştır. Bu sonuç, yalnızlığın daha çok aile dışındaki sosyal çevre ile ilgili olmasından kaynaklanabilir. Ergenler ailelerinden daha çok destek bekler ve yalnızlıklarını arkadaşlarıyla gidermeye çalışırlar. Bu sonuca göre üstün zekâlı ergenlerin aileyi çevreden ve sosyal yaşamdan ayrı bir yere koyduğunu akla getirmektedir. Yalnızlığın yaşam doyumunun çevre boyutuna ilişkin toplam varyansın %21'ini yordaması yalnızlığın daha çok sosyal çevre ile bağlantılı olmasından kaynaklanabileceği düşünülmektedir. Yalnızlığın yaşam doyumunun okul alt boyutunu yordama gücü (%14) ise okulun diğer ergenlerde olduğu gibi üstün zekâlı ergenler de zamanının önemli bir kısmını geçirdiği ve arkadaşlarıyla birlikte olduğu bir sosyal ortam olmasından kaynaklanmış olabilir. Örneğin genel popülasyonda 8. sınıf öğrencileri arasında akran bağlılığının okul doyumunu anlamlı derecede yordadığı ortaya konulmuştur (Nickerson ve Nagle, 2004). Yaşam doyumunun benlik boyutuna ilişkin toplam varyansın %16'sının yalnızlık düzeyi ile açıklanabileceği ortaya çıkmıştır. Araştırmalar benlik saygısı ile yalnızlık arasında ilişki olduğunu ortaya koymuştur (Koçak, 2008; McWhirter, Besett-Alesch, Horibata ve Gat, 2002).

Araştırma, üstün zekâlı ergenlerdeki yalnızlık ve yaşam doyumunu arasındaki negatif ilişkiyi ortaya koymuştur. Buna göre okullarda ve sosyal ortamlarında üstün zekâlı ergenlerin yalnızlık yaşamalarını önleyici tedbirler yaşam doyumlarını arttıracaktır. Bundan dolayı üstün zekâlı ergenlerin yalnızlık düzeyini azaltacak eğitsel ve rehberlik müdahale programlarının yanında hem zihinsel akranlarıyla hem de yaşlılarıyla birlikte olabilecekleri sosyal ortamlara ihtiyaçları vardır. Bu konuda eğitimcilerin gerekli tedbirleri alması uygun olacaktır.

Bu araştırmanın bazı sınırlılıkları bulunmaktadır. Öncelikli olarak araştırmada öz değerlendirmeye dayalı ölçekler kullanılmıştır. Dolayısıyla üstün zekâlı ergenlerin yalnızlık ve yaşam doyumunu düzeyleri kendi algı ve değerlendirmeleri ile sınırlıdır. Aile, öğretmen ve arkadaşları gibi farklı kaynaklardan alınacak verilerle daha kapsamlı sonuçlara ulaşılabilir. Ayrıca araştırma grubunun üstün zekâlı ergenlere özel farklılaştırılmış bir eğitim alıyor olması sonuçların genelleştirilebilmesi için bir sınırlılık oluşturmaktadır. Herhangi bir özel destek almayan veya zihinsel akranlarıyla birlikte zaman geçirmeyen üstün zekâlı ergenlerin de böyle bir araştırmaya dâhil edilmesi araştırmanın genellenebilirliği açısından önemlidir. Yaşam doyumunun çok boyutlu olmasından dolayı yaşam doyumunu etkileyebilecek yalnızlık dışında diğer faktörlerin de araştırmaya dâhil edilmesi gereklidir. Son olarak üstün zekâlı olan ve olmayan ergenlerin olduğu bir örneklemede karşılaştırılmalı çalışmaların yapılması alana katkı sağlayacaktır.

Kaynakça

- Abolghasemi, A. & Varaniyab, S.T. (2010). "Resilience and perceived stress: predictors of life satisfaction in the students of success and failure". *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 5: 748-752.
- Ash, C. & Huebner, E.S. (1998). "Life satisfaction reports of gifted middle-school children". *School Psychology Quarterly*, 13: 310-321. doi: 10.1037/h0088987
- Bergold, S., Wirthwein, L., Rost, D.H. & Steinmayr, R. (2015). "Are gifted adolescents more satisfied with their lives than their non-gifted peers"? *Frontiers in Psychology*, 6. 1623. doi: 10.3389/fpsyg.2015.01623
- Boland, C.M. & Gross, M.U. (2007). Counseling highly gifted children and adolescents. In S. Mendaglio & J. S. Peterson (Eds.), *Models of counseling: Gifted children, adolescents, and adults*. Waco, TX: Prufrock Press, 153-194.
- Bradley, R.H. & Corwyn, R.F. (2004). "Life satisfaction among European American, African American, Chinese American, Mexican American, and Dominican American adolescents". *International Journal of Behavioral Development*, 28: 385-400.
- Brage, D., Meredith, W. & Woodward, J. (1993). "Correlates of loneliness among midwestern adolescents." *Adolescence*, 28(111): 685.
- Buluş, M. (1996). Ergen Öğrencilerde Denetim Odağı-Yalnızlık Düzeyi İlişkisi. Yüksek lisans tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Buluş, M. (1997). "Üniversite öğrencilerinde yalnızlık". *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3: 82-90.
- Callahan, M.R., Tolman, R.M. & Saunders, D.G. (2003). "Adolescent dating violence victimization and psychological well-being". *Journal of Adolescent Research*, 18: 664-681.
- Casas, F., Figuer, C., Gonzalez, M., Malo, S., Alsinet, C. & Subarroca, S. (2007). "The well-being of 12 - to 16-year-old adolescents and their parents: Results from 1999 to 2003 Spanish samples". *Social Indicators Research*, 83: 87-115.
- Casas, F., Gonzalez, M., Figuer, C. & Coenders, G. (2004). "Subjective well-being, values and goal achievement: The case of planned versus by chance searches on the Internet". *Social Indicators Research*, 66: 123-141.

- Chan, D.W. (2012). "Life satisfaction, happiness, and the growth mindset of healthy and unhealthy perfectionists among Hong Kong Chinese gifted students". *Roeper Review*, 34(4): 224-233.
- Chipuer, H.M., Bramston, P. & Pretty, G. (2003). "Determinants of subjective quality of life among rural adolescents: A developmental perspective". *Social Indicators Research*, 61(1): 79-95.
- Chow, H.P.H. (2005). "Life satisfaction among university students in a Canadian prairie city: A multivariate analysis". *Social Indicators Research*, 70: 139-150.
- Coleman, L.J. & Cross, T.L. (2001). *Being gifted in school: An introduction to development, guidance, and teaching*. Waco, TX: Prufrock Press.
- Çam, Z. ve Artar, M. (2014). "Ergenlikte yaşam doyumu: Okul türleri bağlamında bir inceleme". *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(1): 23-46.
- Çakırkçı, Ö. (2012). *Üstün Yetenekli Öğrencilerin Bilişötesi Farkındalık Düzeyleri İle Öz Yeterlik Algılarının Yaşam Doyumunu Yordama Gücü*. Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.
- Çivitci, A. (2009). "İlköğretim öğrencilerinde yaşam doyumu: Bazı kişisel ve ailesel özelliklerin rolü". *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 22(1): 29-52.
- Çivitci, N., Çivitci, A. ve Fiyakalı, C. (2009). "Anne-babası boşanmış ve boşanmamış olan ergenlerde yalnızlık ve yaşam doyumu". *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 9(2): 493-525.
- Çivitçi, A. (2007). "Çokboyutlu öğrenci yaşam doyumu ölçeğinin Türkçe'ye uyarlanması: Geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları". *Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 26: 51-60.
- Danielsen, A.G., Samdal, O., Hetland, J. & Wold, B. (2009). "School-related social support and students' perceived life satisfaction". *Journal of Educational Research*, 102: 303-320.
- De Jong Gierveld, J. (1998). "A review of loneliness: Concept and definitions, determinants and consequences". *Review in Clinical Gerontology*, 8: 73-80.
- Demir, A. (1989). "UCLA yalnızlık ölçeğinin geçerliği ve güvenilirliği". *Türk Psikoloji Dergisi*, 7 (23): 14-18.
- Demo, D.H. & Acock, A.C. (1996). "Family structure, family process, and adolescent well-being". *Journal of Research on Adolescence*, 6: 457-488.
- Dew, T. & Huebner, E.S. (1994). "Adolescents' perceived quality of life: An exploratory investigation". *Journal of School Psychology*, 32(2): 185-199.

- Diener, E. & Fujita, F., (1995). "Resources, personal strivings, and subjective well-being: a nomothetic and idiographic approach". *Journal of Personality and Social Psychology*, 68, 5: 926-935.
- Diener, E. (1984). "Subjective well-being". *Psychological Bulletin*, 95(3): 542-575.
- Diener, E.D. & Biswas-Diener, R. (2002). "Will money increase subjective well-being?" *Social Indicators Research*, 57(2): 119-169.
- Diener, E.D. (2000). "Subjective well-being: The science of happiness and a proposal for a national index". *American Psychologist*, 55: 34-43.
- Diener, E.D. (Ed.). (2009). *Culture and well-being: The collected works of Ed Diener (Vol. 38)*. Springer Science & Business Media.
- Erkuş, A. (2012). *Davranış bilimleri için bilimsel araştırma süreci. (Gözden Geçirilmiş 4. Baskı)*. Ankara: Seçkin Yayın Evi.
- Field, T., Harding, J., Yando, R. & Gonzalez, K. (1998). "Feelings and attitudes of gifted students". *Adolescence*, 33(130): 331.
- Fogle, L.M., Huebner, E.S. & Laughlin, J.E. (2002). "The relationship between temperament and life satisfaction in early adolescence: Cognitive and behavioral mediation models". *Journal of Happiness Studies*, 3: 373-392.
- Freeman, J. (2013). "The long-term effects of families and educational provision on gifted children". *Educational and Child Psychology*, 30 (2): 7-17.
- Funk, B.A., Huebner, E.S. & Valois, R.F. (2006). "Reliability and validity of a brief life satisfaction scale with a high school sample". *Journal of Happiness Studies*, 7(1): 41-54.
- Galbraith, J. (1985). "The eight great gripes of gifted kids: Responding to special needs". *Roeper Review*, 8: 15-18.
- Gilman, R. & Ashby, J.S. (2003). "A first study of perfectionism and multidimensional life satisfaction among adolescents". *Journal of Early Adolescence*, 23: 218-235.
- Gilman, R. & Huebner, E.S. (2000). "Review of life satisfaction measures for adolescents". *Behavior Change*, 17: 178-195.
- Gilman, R. & Huebner, E.S. (2006). "Characteristics of adolescents who report very high life satisfaction". *Journal of Youth and Adolescence*, 35: 293-301.

- Gilman, R. (2001). "The relationship between life satisfaction, social interest, and frequency of extracurricular activities among adolescent students". *Journal of Youth and Adolescence*, 30: 749-767.
- Gilman, R., Ashby, J.S., Sverko, D., Florell, D. & Varjas, K. (2005). "The relationship between perfectionism and multidimensional life satisfaction among Croatian and American youth". *Personality and Individual Differences*, 39: 155-166.
- Gümüşbaş, B. (2008). Stresle Başa Çıkma Yollarının İlköğretim İkinci Kademe Öğrencilerinin Stresle Başa Çıkma Yöntemleri ve Yaşam Doyumu Üzerindeki Etkisinin İncelenmesi. Yüksek lisans tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Gün, Z. ve Bayraktar, F. (2008). "Türkiye'de iç göçün ergenlerin uyumundaki rolü". *Türk Psikiyatri Dergisi*, 19: 167-176.
- Huebner, E.S. (1991). "Correlates of life satisfaction in children". *School Psychology Quarterly*, 6(2): 103-111.
- Huebner, E.S., Antaramian, S., Hills, K., Lewis, A. & Saha, R. (2010). "Stability and predictive validity of the BMSLSS". *Child Indicators Research*, 4: 161-168.
- Jones T. W. (2014). "Equally cursed and blessed: do gifted and talented children experience poorer mental health and psychological well-being?" *Educational Child Psychology*, 30: 44-66.
- Jost, M. (2006). İleri zekâlı çocukları tespit etmek ve desteklemek. (Çev. A. Kanat). İzmir: İlya Yayıncılık.
- Kabakçı, Ö.F. ve Totan, T. (2013). "Sosyal ve duygusal öğrenme becerilerinin çok boyutlu yaşam doyumuna ve umuda etkisi". *Kuramsal Eğitimbilim Dergisi*, 6(1): 40-61.
- Kapıkıran Ş. ve Yağcı U. (2012). "Ergenlerin yalnızlık ve yaşam doyumuna: Çalgı çalma ve müzik topluluğuna katılmanın aracı ve farklılaştırıcı rolü". *Elementary Education Online*, 11(3): 738-747.
- Karaoğlu, N., Avşaroğlu, S. ve Deniz, M.E. (2009). "Yalnız mısın? Selçuk Üniversitesi öğrencilerinde yalnızlık düzeyi ile ilgili bir çalışma". *Marmara Medical Journal*, 22(1): 19-26.
- Karasar, N. (2009). Bilimsel araştırma yöntemi. Ankara: Nobel Yayın.
- Kaya, A. (2005). "Farklı sosyometrik statülerdeki ilköğretim 2.kademe öğrencilerinin benlik kavramı ve yalnızlık düzeyleri". *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 3(23): 7-19.

- Kılınç, H. ve Sevim, S.A. (2005). "Ergenlerde yalnızlık ve bilişsel çarpıtmalar". Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, 38(2): 67-89.
- Koçak, E. (2008). Ergenlerde Yalnızlığın Yordayıcısı Olarak Benlik Saygısı ve Sürekli Öfke ve Öfke İfade Tarzlarının İncelenmesi. Yüksek lisans tezi, Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Koçak, R. ve İçmenoğlu, E. (2012). "Üstün yetenekli öğrencilerin duygusal zekâ ve yaratıcılık düzeylerinin yaşam doyumlarını yordayıcı rolü". Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi, 4(37): 73-85.
- Lee, S.Y. (2002). "The effects of peers on the academic and creative talent development of a gifted adolescent male". Journal of Secondary Gifted Education, 14: 19-29.
- Leung, C., Pe-Pua, R. & Karnilowicz, W. (2006). "Psychological adaptation and autonomy among adolescents in Australia: A comparison of Anglo-Celtic and three Asian groups". International Journal of Intercultural Relations, 30: 99-118.
- Lubinski, D., Benbow. C.P. & Kell, H.J. (2014). "Life paths and accomplishments of mathematically precocious males and females four decades later". Psychological Science. 25: 2217-2232. doi: 10.1177/0956797614551371
- Luftig, R.L. & Nichols, M.L. (1990). "Assessing the social status of gifted students by their age peers". Gifted Child Quarterly, 34: 111-115.
- Ma, C.Q. & Huebner, E.S. (2008). "Attachment relationships and adolescents' life satisfaction: Some relationships matter more to girls than boys. Psychology in the Schools, 45(2): 177-190.
- McWhirter, B.T., Besett-Alesch, T.M., Horibata, J. ve Gat, I. (2002). "Loneliness in high risk adolescents: The role of coping self-esteem. and empathy". Journal of Youth Studies, 5(1): 69-84.
- Mijuskovic, B. (1988). "Loneliness and adolescent alcoholism". Adolescence, 23: 503-516.
- Milgram, R.M. & Hong, E. (1999). "Creative out-of-school activities in intellectually gifted adolescents as predictors of their life accomplishment in young adults: A longitudinal study". Creativity Research Journal, 12(2): 77-87.
- Moore D. & Schultz N.R. (1983). "Loneliness at adolescence: correlates, attributions, and coping". Youth and Adolescence, 12: 95-100.
- Mroczek, D.K. & Kolarz, C.M. (1998). "The effect of age on positive and negative affect: A developmental perspective on happiness". Journal of Personality and Social Psychology, 75 (5): 1333-1349.

- Myers, D. & Diener, E. (1995). "Who is happy?" *Psychological Science*, 6 (1): 10-19.
- Neihart, M. (1999). "The impact of giftedness on psychological well-being: what does the empirical literature say?" *Roeper Review*, 22: 10-17. doi: 10.1080/02783199909553991
- Neihart, M., Reis, S.M., Robinson, N.M. & Moon, S.M. (2002). *The social and emotional development of gifted children: What do we know?* Waco, TX: Prufrock Press, Inc.
- Nickerson, A.B. & Nagle, R.J. (2004). "The influence of parent and peer attachments on life satisfaction in middle childhood and early adolescence". *Social Indicators Research*, 66: 35-60.
- Oberle, E., Schonert-Reichl, K.A. & Zumbo, B.D. (2011). "Life satisfaction in early adolescence: Personal, neighborhood, school, family and peer influences". *Journal of Youth Adolescence*, 40: 889-901.
- Ogurlu, Ü., Şişman, S. ve Yaman, Y. (Mart, 2009). "Üstün zekâlı ve yetenekli ergenler ile normal ergenlerin yalnızlık düzeylerinin karşılaştırılması". *Üstün Yetenekli Çocuklar 2.Ulusal Kongresi: Yeni Açılımlar, Eskişehir*.
- Oliva, A. & Arranz, E. (2005). "Sibling relationships during adolescence". *European Journal of Developmental Psychology*, 2: 253-270.
- Ouellet, R. & Joshi, P. (1986). Loneliness in relation to depression and self-esteem. *Psychological reports*, 58(3), 821-822.
- Öpengin, E. ve Sak, U. (2012). "Üstün zekâlı öğrencilerin bakış açısıyla üstün zekâ etiketinin öğrencilerin çeşitli algıları üzerindeki etkileri". *Turkish Journal of Giftedness and Education*, 2(1): 37-59.
- Parker, J.G. & Asher, S.R. (1993). "Friendship and friendship quality in middle childhood: Links with peer group acceptance and feelings of loneliness and social dissatisfaction". *Developmental Psychology*, 29: 611-621.
- Peterson, J.S. (2000). "A follow-up study of one group of achievers and underachievers four years after high school graduation". *Roeper review*, 22(4): 217-224.
- Plucker, J. & Callahan, C.M. (eds). (2008). *Critical Issues and Practices in Gifted Education: What the Research Says*. Waco, TX: Prufrock Press.
- Qualter, P. & Munn, P. (2002). "The separateness of social and emotional loneliness in childhood". *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 43: 233-244.

- Reis S.M. & Renzulli J.S. (2004). "Current research on the social and emotional development of gifted and talented students: good news and future possibilities". *Psychology In The Schools*, 41(1): 119-130.
- Rinn, A.N. (2006). "Effects of a summer program on the social self-concepts of gifted adolescents". *The Journal of Secondary Gifted Education*, 17(2): 65-75.
- Robinson, N.M. & Noble, K.D. (1991). Social-emotional development and adjustment of gifted children. In M.G. Wang, M.C. Reynolds & H. J. Walberg (Eds.), *Handbook of special education: Research and practice*. New York: Pergamon Press, 23-36.
- Sak, U. (2014). *Üstün zekâlılar*. Ankara: Vize Yayıncılık.
- Seçim, Ö.Y., Alpar, Ö. ve Algür, S. (2014). "Üniversite öğrencilerinde yalnızlık: Akdeniz üniversitesinde yapılan ampirik bir araştırma". *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 48(48): 200-2015.
- Segrin, C., Hanzal, A., Donnerstein, C., Taylor, M. & Domschke, T.J. (2007). "Social skills, psychological well-being, and the mediating role of perceived stress". *Anxiety, Stress and Coping*, 20(3): 321-329. 10.1080/10615800701282252
- Seligson, J.L., Huebner, E.S. & Valois, R.F. (2003). "Preliminary validation of the brief multidimensional students' life satisfaction scale (BMSLSS)". *Social Indicators Research*, 61: 121-145.
- Silverman, L.K. (1993). *Counseling the gifted and talented*. Denver: Love Publishing Co.
- Sletta, O., Valas, H., Skaalvik, E. & Sobstad, F. (1996). "Peer relations. loneliness and self-perceptions in school-aged children". *British Journal of Educational Psychology*, 66(4): 431-445.
- Stevenson, W., Maton, K.I. & Teti, D.M. (1999). "Social support relationship quality and well-being among pregnant adolescents". *Journal of Adolescence*, 22: 109-121.
- Strip, C., Swassing, R. & Kidder, R. (1991). "Female adolescents counseling female adolescents: A first step in emotional crisis intervention". *Roeper Review*, 13: 124-128.
- Suldo, S. M., Shaffer, E. J. & Riley, K. N. (2008). "A social-cognitive-behavioral model of academic predictors of adolescents' life satisfaction". *School Psychology Quarterly*, 23(1): 56-69.
- Suldo, S.M. & Huebner, E.S. (2006). "Is extremely high life satisfaction during adolescence advantageous?" *Social Indicators Research*, 78(2): 179-203.

- Suldo, S.M., Riley, K.N. & Shaffer, E.J. (2006). "Academic correlates of children and adolescents' life satisfaction". *School Psychology International*, 27(5): 567-582.
- Sun-Mi & Mi-Hyun (2013). "Comparison of time management behavior life satisfaction between gifted middle school students and general students. and relationship between the time management behaviors and life satisfaction". *Journal of Gifted/Talented Education*, 23(3): 315-333.
- Tarhan, N. (Eylül, 1998). "Ergenlerin sosyometrik statüleri, cinsiyetleri, akademik başarıları, sınıf düzeyleri ve devam ettikleri okulların sosyo ekonomik statüsü ile yalnızlık duyguları arasındaki ilişki." 7. Eğitim Bilimleri Ulusal Eğitim Kongresi. . Konya.
- Tezel, A., Gürol A. ve Özkan A. (2012). "Türkiye'deki ilköğretim öğrencilerinin yalnızlık düzeylerinin araştırılması". *Bozok Tıp Dergisi*, 2(1): 1-9.
- Tuzgöl-Dost, M. (2010). "An examination of subjective well-being and life satisfaction of students attending to universities in South Africa and Turkey". *Eğitim ve Bilim*, 35(158): 75-89.
- Valois, R.F., Paxton, R.J., Zullig, K.J. & Huebner, E.S. (2006). "Life satisfaction and violent behaviors among middle school students". *Journal of Child and Family Studies*, 15: 695-707.
- Valois, R.F., Zullig, K.J., Huebner, E.S. & Drane, J.W. (2004). "Physical activity behaviors and perceived life satisfaction among public high school adolescents". *Journal of School Health*, 74: 59-65.
- Veenhoven, R. (1996). The study of life satisfaction. In W.E. Saris, R. Veenhoven, A.C. Scherpenzeel, & B. Bunting (Eds.), *A comparative study of satisfaction with life in Europe* Budapest: Eötvös University Press, 11-48.
- Yıldız, M.A. ve Duy, B. (2015). "Sokakta çalışmak ve gelir düzeyi erinlerin benlik saygısı, yaşam doyumu ve depresyon düzeylerine etki eder mi? (Diyarbakır İli Örneği)". *İlköğretim Online*, 14(2): 522-537.
- Yılmaz, E. ve Altınok, V. (2009). "Okul yöneticilerinin yalnızlık ve yaşam doyum düzeylerinin incelenmesi". *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi*, 15(3): 451-470.
- Yoo, J.E. & Moon, S.M. (2006). "Counseling needs of gifted students: an analysis of intake forms at a university- based counseling center". *Gifted Child Quarterly*, 50(1): 52-61.

Ziegler A., Raul T. (2000). "Myth and reality: a review of empirical studies on giftedness". *High Ability Studies*, 11: 113-136.

Zullig, K.J., Valois, R.F., Huebner, E.S. & Drane, J.W. (2005). "Adolescent health-related quality of life and perceived satisfaction with life". *Quality Of Life Research*, 14(6): 1573-1584.

THE RELATIONSHIP OF LONELINESS AND LIFE SATISFACTION AMONG GIFTED ADOLESCENTS

Üzeyir OGURLU •

Fazilet Yavuz BİRBEN ••

Ercan ÖPENGİN•••

Hatun Sevgi YALIN••••

Abstract

The purpose of this study was to explore the relationship between loneliness and life satisfaction among gifted adolescents. The study was conducted with a sample of 106 gifted middle school students who chosen by purposive sampling method. Data were collected by using UCLA Loneliness Scale and Multidimensional Student Life Satisfaction Scale. As a result of analyses, a significant negative relationship was observed between loneliness level and life satisfaction of participants. There were no differences found between boys and girls in tems of life satisfaction and loneliness level. As a result of simple regression analysis, 35% of the total variance of life satisfaction level of gifted adolescents was appeared to be explained by their loneliness level. However, these results show that in gifted students' school and social life taken preventive measures for loneliness will increase their life satisfaction.

Keywords: Gifted Adolescents, Lonileness, Life Satisfaction.

JEL Codes: I29

• Assist. Prof., Kocaeli University, Faculty of Education, uzeyir.ogurlu@kocaeli.edu.tr

•• Ph.D Student, Yıldız University, Faculty of Education, faziletyavuz@hotmail.com

••• Ph.D Student, Anadolu University, Faculty of Education, opengin@gmail.com

•••• Specialist, Bağcılar Talented Center, hatunsevgiyalin@gmail.com